

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Tapani, A. & Jussila, A. (2020) Ohjaus on opettajan työtä – työ moninaistuu ja monimuotoistuu. TAMKjournal, 14.12.2020.

URL: <https://tamkjournal.tamk.fi/ohjaus-on-opettajan-tyota-tyo-moninaistuu-ja-monimuotoistuu/>

# Ohjaus on opettajan työtä – työ moninaistuu ja monimuotoistuu

in [Ammatillinen opettajankoulutus](#) · [Asiantuntija-artikkelit](#) — 14 joulukuuta, 2020

*Opettajan keskeistä osaamista on tunnustaa, milloin oppijat tarvitsevat opetusta, milloin ohjausta. Mitä ohjaus tarkoittaa? Eri kulmista tarkasteltuna ohjaus voi tarkoittaa yhtä lailla toiminnan ohjausjärjestelmiä ja tulosohjausta kuin liikenteen ohjausta. Artikkelit käsittelee ohjausta ammatillisen opettajan työn viitekehyksessä. Opettajan työnä ohjaus ei kuitenkaan tarkoita yhdellä kehällä pyörimistä, vaan ohjaus on monisäikeinen ilmiö, joka todentuu myös opettajan valinnan mahdollisuuksina omaa työtään ja sen toteuttamista kohtaan. Ohjaustilanteita on opiskelijoiden kanssa, mutta myös useissa muissa opettajan työn konteksteissa, kuten työpaikoilla ja kollegoiden kesken.*

Kirjoittajat: Annukka Tapani ja Ari Jussila

Artikkelissa Opettaminen on opettajan työtä (Tapani & Jussila 2020) tarkastelimme opettamista ja opettajuutta ja niiden saamia merkityksiä. Artikkelia kirjoittaessamme havaitsimme, että ohjauksellinen opettajuus ammatillisen opettajan työn viitekehyksessä ansaitsee oman tarkastelunsa. Olemme hahmottaneet ohjausta ammatillisen opettajan työn näkökulmasta kuvan 1 mukaisesti. Löysimme ohjaukselle kymmenen erilaista ilmenemismuotoa ja tarkastelemme niitä seuraavaksi opettajan toimintoina.



\*HOKS=Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

**Kuva 1** Ohjaus osana ammatillisen opettajan työtä

## **Opettajan ohjauksellinen työ on moninaista**

Ammatillisen opettajan työssä voidaan tunnistaa kymmenen erilaista ohjauksen tapaa. Käsittelemme niitä seuraavaksi lyhyesti nimenomaan opettajan työn viitekehys huomioiden. Tiedostamme, että useaan ohjauksen toteuttamiseen tapaan on myös omat ammattikuntansa ja niihin pätevöittävät koulutuksensa. Tässä rajaamme tarkastelun ohjaukseen ammatillisen opettajan työnä.

### **Opintojen ohjaus**

Opintojen ohjaus on ohjattavan toimijuuden vahvistamista, opintopolun rakentamista. Siihen sisältyy ”kaari-ajattelu” (Vehviläinen 2014), jolloin prosessilla on aina jonkinlainen kesto: alku ja loppu. Opettaja toteuttaa opintojen ohjausta esimerkiksi HOKSia (henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelmaa) laatiessaan, ja opettaja toimii tässä ammattialan asiantuntijana (ks. Kukkonen 2018).

### **Ohjaus yhteistyönä**

Yhteistyötä tehdään moniammatillisesti ja -alaisesti, esimerkiksi opinto-ohjaajan, erityisopettajan, kuraattorin ja TE-toimiston kanssa. Ammatillisissa oppilaitoksissa toimii myös ammatillisia ohjaajia, joiden työnkuvaan kuuluu ohjaus työsaleissa ja käytännön ympäristöissä. Nämä ohjaajat ovat keskeisiä myös opetustyön yhdessä toteuttamisen kannalta.

### **Mentorointi**

Mentoroinnin juuret voidaan tunnistaa mestari-kisällijärjestelmästä. Mentorointia käytetään esimerkiksi uuden opettajan saattamisessa opettajayhteisön jäsenyyteen (Heikkinen, Jokinen, Markkanen & Tyhjälä 2012): tällöin konkariopettaja ohjaa uutta opettajaa opastamalla häntä ”talon tavoille” (sosiokulttuurinen tieto), mutta jakaa myös omaa osaamistaan tilanteiden hoitamisessa (henkilökohtainen tieto).

### **Tutorointi**

Tutorointi on yksi oppilaitoksissa käytetty ohjauksen muoto, jolla pyritään saamaan erityisesti uudet opiskelijat kiinnittymään opiskeluyhteisöönsä. Ryhmillä on tavallisesti niin opettaja- kuin opiskelijatutorit. Opiskelijatutoroinnissa hyödynnetään vertaisuutta opettajien antaman formaalimman ohjauksen ohessa.

### **Oppimisen ohjaus**

Oppimisen ohjauksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa oppimaan kohti omia tavoitteitaan, kohti omaa toimijuuttaan (Vehviläinen 2014). Opettajan työ on muuttunut tiedon välittäjästä ohjaukselliseen ja verkostoituvaan suuntaan. Opettaja on oppimisen edistäjä ja mahdollistaja. (Kukkonen ym. 2014.) Jotta opiskelija pystyy etenemään kohti tavoitteitaan, tarvitaan usein opettaja kirkastamaan tavoitteita, toimimaan oppimisen edistämisen asiantuntijana (Tapani & Jussila 2020). Opiskelussa tärkein prosessi on opiskelijan henkilökohtainen oppimisen prosessi, jossa hän on itseohjautuva, mutta ei yksinohjautuva, subjekti (vrt. Yli-Rämi & Tapani 2020).

## **Valmennus, coaching, sparraus**

Valmennukselle ei ole yksiselitteistä määritelmää, mutta sille olennaisena piirteenä pidetään yksilön suorituskyvyn parantamista ja yksilön potentiaalin hyödyntämistä (Leikas 2018). Sparraus viittaa harjoitusvastustajan olemassaoloon, peilin hyödyntämiseen esimerkiksi oman toiminnan kehittämisessä tai opiskelijoiden oppimisen ohjaamisen menetelmänä (ks. Määttänen 2015). Tiimivalmennus, tiimeissä ja tiimeistä oppiminen, jota hyödyntää esimerkiksi TAMKin Proakatemia (2020), on yksi malli toteuttaa valmentavaa opettajuutta.

## **Fasilitointi**

Fasilitoinnin tavoitteena on luoda mahdollisuus oppimiselle. Fasilitoinnissa usein helpottaa, että selkeytystä, ratkaisuja ja toimenpiteitä ohjaa ulkopuolinen henkilö (ks. esim. Grape People n.d.), joka suhtautuu asiaan neutraalisti. Joskus siis opettajat pääsevät ohjaamaan tilanteita, jotka eivät ole heidän substanssialansa ytimessä. Silloinkin tilannetta voi ohjata vaikkapa erilaisia toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen.

## **Neuvominen**

Neuvominen perustuu opiskelijan tai ohjattavan kysymykseen. Hän on tilanteessa aktiivinen aloitteen tekijä ja määrittää näin käsiteltävän teeman ja asian. (Kukkonen, Rantanen & Jussila 2018.) Opettajan työssä opetus, neuvonta ja ohjauksen muodot usein vaihtelevat saman tilanteen sisällä, ja opettajan keskeinen osaaminen on näiden työskentelyotteiden kesken tapahtuva luonteva roolinvaihto.

## **Uraohjaus**

Opettajan kannalta uraohjaus tarkoittaa opintojen suunnitelmallisuuden ja tavoitteiden kirkastamista yhteistyössä opiskelijan kanssa. Osana HOKSia opettaja ja opiskelija yhdessä laativat urasuunnitelman (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017 § 9). Ammatillisen koulutuksen tutkinnon perusteissa (Valtakunnalliset ePerusteet n.d.) on osa-alue *Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet*. Urasuunnitteluosaaminen on uudistuneessa ammatillisessa koulutuksessa keskeinen osa opintoja ja opettajan ohjauksellista työtä.

## **Työpaikalla tapahtuva ohjaus**

Opettajan tehtävä työpaikalla tapahtuvassa ohjauksessa on kahtalainen. Toisaalta työpaikka on ammatillisessa koulutuksessa keskeinen oppimisen paikka (ks. Työelämässä oppiminen 2020): opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta myös työelämässä oppiessaan. Opiskelijalla on työpaikalla nimetty työpaikkaohjaaja, joka suunnittelee, arvioi ja ohjaa opiskelijan oppimista työpaikalla (Mihin työpaikkaohjaajaa tarvitaan? n.d.). Opettaja tarvitaan myös työpaikkaohjaajaa ohjaamaan: opettajan tehtävänä on perehdyttää työpaikkaohjaaja HOKSiin, tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin ja työelämässä oppimiseen (ks. Muistilista opettajalle 2019).

## **Opettajan ammattitaitoa on tunnistaa ohjauksen tarve**

Ohjaus opettajan työnä laajentaa opettajuutta entisestään, jos verrataan sitä perinteiseen käsitykseen opettamisesta tiedon jakamisena tai oppimisen johtamisena (Kukkonen ym. 2018; Tapani & Jussila 2020). Se tuo opettajuuteen uusia ulottuvuuksia ja menetelmällisiä

valintoja, toteuttamisen vapautta ja vastuuta. Ohjauksessa korostuu vuorovaikutus ja kohtaamiset, kuten kuva 1 osoittaa: kohtaamisia opiskelijan, moniammatillisten kollegojen ja työpaikkojen edustajien kanssa.

Ammatillisen opettajan työssä voidaan tunnistaa kymmenen erilaista ohjauksen tapaa.

Vuorovaikutus- ja kohtaamisosaaminen ovat yhä tärkeämpiä opettajalle (ks. myös Tapani 2020). Ohjauksellisen työtteen toteuttaminen tuo mukanaan laajan toimijaverkoston ja edellyttää kiinnostusta kumppanuuksien ja oman osaamisen avartamiseen.

Keskeistä ohjauksessa on ohjattavan tilanteen ja ohjaustarpeen tunnistaminen. Ohjaus on reagointia, huomiointia, asioiden esille ottamista, selvittämistä ja eteenpäin saattamista. Ohjaus opettajan työnä on keskeinen osaamisalue, jossa on hyvä tunnistaa omat kyvyt, kehittämistarpeet, vahvuudet ja kiinnostukset, mutta myös rajat: mihin saakka opettajan ohjauksellinen työ ulottuu ja milloin on hyvä saattaen vaihtaa ohjattava muiden ohjaustoimijoiden osaamisen pariin. Ohjauksen voi ajatella myös lähestymistapana ja menetelmällisenä valintana opettajan työn toteuttamiseen. Ammattitaidon keskeinen piirre on tunnistaa, milloin on tarve opettaa, milloin neuvoa tai ohjata.

---

## Lähteet

Grape People. n.d. Verkkosivusto. Luettu 9.11.2020. <https://grapepeople.fi/fasilitointi/>

Heikkinen, H. L. T., Jokinen, H., Markkanen, I. & Tynjälä, P. 2012. Osaaminen jakoon: Vertaisryhmämentorointi opetuslalla. Jyväskylä: PS-kustannus.

Leikas, P. 2018. Valmentajana yliopistossa? Yliopistohenkilökunnan käsityksiä valmennuksesta yliopiston opetus- ja ohjausmuotona. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Luettu 9.11.2020. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103825/gradu07442.pdf?sequence=1>

Määttänen, E. 2015. Coachaava kulttuuri: Käsikirja valmentavaan kulttuuriin. Books on Demand.

Kukkonen, H. 2018. Osaamisperusteisuus ja opettajan identiteetti. Teoksessa Kukkonen, H. & Raudasoja, A. (toim.) Osaaminen esiin – ammatillisen koulutuksen reformi ja osaamisperusteisuus. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Tutkimuksia 23. Luettu 9.11.2020. <http://www.tamk.fi/-/julkaisu-osaaminen-esiin>

Kukkonen, H., Rantanen, O. & Jussila, A. 2018. Ohjaus osana ammatillista koulutusta. Teoksessa Raudasoja, A., Norontaus, A., Tapani, A. & Ylitervo, R. (toim.) Innokkaasti edelläkävijänä! Kohti opetus- ja ohjaushenkilöstön uudistuvia identiteetti-positioita. Parasta osaamista – verkostohanke 11/2018. HAMKin julkaisuja 4/2018.

Kukkonen, H., Tapani, A., Ilola, H., Joensuu, M. & Ropo, E. 2014. Opettajaidentiteetin rakentuminen ammatillisessa koulutuksessa. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 2, 28–49.

- Mihin työpaikkaohjaajaa tarvitaan? n.d. Ohjaan.fi-verkkosivusto. Luettu 9.11.2020. <https://ohjaan.fi/roolit-ja-tehtavat/mihin-tyopaikkaohjaajaa-tarvitaan/>
- Muistilista opettajille. 2019. Pdf-tiedosto. Ohjaan.fi-verkkosivusto. Luettu 9.11.2020. <https://ohjaan.fi/muistilista-opettajalle/>
- TAMK Proakatemia. 2020. Verkkosivusto. Luettu 9.11.2020. <https://proakatemia.fi/>
- Tapani, A. 2020. ”Ammatillinen opettaja 2023 – Ukko Ylijumalasta katse itseen?” Esitys amk- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivillä.
- Tapani, A. & Jussila, A. 2020. Opettaminen on opettajan työtä – paluu menneisyyteen? TAMKjournal 12.11.2020. Luettu 9.11.2020. <https://tamkjournal.tamk.fi/opettaminen-on-opettajan-tyota-paluu-menneisyyteen/>
- Työelämässä oppiminen. 2020. Opetushallitus. Luettu 9.11.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyoelamassa-oppiminen>
- Valtakunnalliset ePerusteet. n.d. Luettu 6.11.2020. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3689879/reformi/tutkinnonosat/4211783>
- Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017. Luettu 6.11.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170673#Lidp446012960>
- Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas, yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.
- Yli-Rämi, H. & Tapani, A. 2020. Opiskeluyhteisön merkitys minäpystyvyyden kehittymisessä. TAMKJournal 12.8.2020. Luettu 9.11.2020. <https://tamkjournal.tamk.fi/opiskeluyhteison-merkitys-minapystyvyyden-kehittymisessa/>

---

## Kirjoittajat

**Annukka Tapani**, yliopettaja, LeGiT – Kasvu ja oppiminen tiimeissä -tutkimusryhmän vetäjä  
Pedagogiset ratkaisut/Ammatillinen opettajakorkeakoulu, TAMK  
[annukka.tapani@tuni.fi](mailto:annukka.tapani@tuni.fi)  
Asiantuntijuusalueet: TKI, ammatillinen opettajuus, yhteisöllisyys, tutkimusperustainen kehittäminen

**Ari Jussila**, lehtori  
Pedagogiset ratkaisut/Ammatillinen opettajakorkeakoulu, TAMK  
[ari.jussila@tuni.fi](mailto:ari.jussila@tuni.fi)  
Asiantuntijuusalueet: ohjaus, opinto-ohjaus, ammatillinen koulutus

Kuvituskuva: Annukka Tapani